

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	1029
Land:	Iran
Kilde:	Landinfo
Titel:	Iran: Overvåking av regimekritikere i utlandet som følge av «Kvinne, liv, frihet-protestene»
Udgivet:	5. juli 2023
Optaget på baggrundsmaterialet:	18. september 2023

Iran: Overvåking av regimekritikere i utlandet som følge av «Kvinne, liv, frihet-protestene»

- Er det grunn til å tro at iranske myndigheter har skjerpet fokuset på regimekritisk eksilaktivitet som følge av protestbevegelsen?
- Har regimekritikere i eksil opplevd reaksjoner ved retur til Iran etter at protestene brøt ut?

Innledning

Iranske myndigheter har i mange år overvåket og kartlagt regimekritikere utenfor landets grenser. Den islamske republikken har også blitt knyttet til trusler og alvorlige operasjoner mot eksiliranere, slik som kidnappinger og kidnappingsforsøk og drap og drapsforsøk. Målene med utenlandsoperasjonene, metodene som benyttes for å overvåke og kontrollere iranere, samt hvem som typisk kan bli utsatt for slike operasjoner, beskrives i Landinfos temanotat *Reaksjoner mot iranere i eksil fra 2022* (2022b).¹

I forbindelse med protestbevegelsen som startet høsten 2022, har utlendingsforvaltningen etterspurt oppdatert informasjon om overvåking og kartlegging av det iranske eksilmiljøet. Etter at en ung kvinne døde i moralpolitiets varetekt 16. september 2022, opplevde Iran landsomfattende protester som varte i flere måneder. Demonstrantene krevde regimeendring og grunnleggende sosiale rettigheter under parolen «Kvinne, liv, frihet», og myndighetene reagerte med vold og arrestasjoner. Etter januar/februar 2023 har protestene avtatt, men motstanden mot regimet er fortsatt stor, og situasjonen er vedvarende ustabil og uforutsigbar (les mer om protestene i Landinfo 2022a).

Denne responsen forsøker å svare på om det er grunn til å tro at iranske myndigheter har skjerpet overvåkingen av regimekritisk eksilaktivitet som følge av folkeopprøret. Vi har også undersøkt om det finnes eksempler på at iranere

¹ Reaksjoner mot regimekritikeres familiemedlemmer i Iran er dekket i et eget temanotat (se Landinfo 2021b).

som har markert støtte til protestbevegelsen i Vesten, har møtt reaksjoner ved retur til Iran, og om innreisekontrollen er strammet inn.

Kildesituasjonen

Det er åpenbare utfordringer knyttet til det å beskrive omfanget av etterretningsvirksomhet. Både aktiviteten og selve avdekkingen av planlagte operasjoner er som regel skjult, og Landinfo har ikke tilgang til annen informasjon enn det som blir offentlig rapportert. Overvåking og kartlegging som ikke ledsages av trusler eller andre aksjoner, er særlig vanskelig å få informasjon om, ettersom ofrene selv ikke nødvendigvis er klar over at det skjer.

I denne responsen lener vi oss på offentlige uttalelser fra kilder vi mener har aller best kunnskap om temaet, nemlig analytikere og menneskerettighetseksperter som kjenner Iran godt, og vestlige sikkerhets- og etterretningstjenester. Det finnes i tillegg en del mediereportasjer om personer som sier de har blitt truet av iranske etterretningsagenter etter å ha vist støtte til protestbevegelsen. Den empiriske verdien av slike reportasjer er imidlertid usikker. Relevante aspekter ved sakene kan være utelatt og dermed gi et skeivt bilde av hva som har utløst reaksjoner. Landinfo vil også bemerke at informasjonsklimaet er preget av mange agendaer og steile fronter, der motstandere og tilhengere av regimet kjemper om å kontrollere narrativet om hva som faktisk foregår. Dette gjør informasjonsinnhenting og det kildekritiske arbeidet krevende.

En annen kompliserende faktor er at protestbevegelsen har skapt økt oppmerksomhet om Iran i internasjonale medier og i folks bevissthet. Som følge av momentumet som oppstod de første månedene, og en gryende tro på regimeendring, kan flere historier ha blitt brakt til overflaten enn tidligere. Dette gjør det vanskelig å sammenligne situasjonen før og etter protestene brøt ut.

Når det gjelder spørsmålet om reaksjoner ved retur til Iran, finnes det også svært begrenset informasjon. For å belyse problemstillingen har vi henvendt oss til kilder med god kjennskap til landet. Vi bygger også på opplysninger fra belgiske og danske landinformasjonsrapporter.

Diasporaen har spilt en viktig rolle i protestbevegelsen

Det er stor enighet om at protestbevegelsen er drevet frem innenfra Iran, og at den skyldes langvarig frustrasjon med det geistlige maktapparatet i et bredt lag av befolkningen. Iranske myndigheter har derimot hele tiden hevdet at opprøret er styrt av fiendtlige krefter utenfor landet. Det vil i hovedsak si USA, Israel og Saudi-Arabia. I tillegg beskylder regimet ofte iranske opposisjonsgrupper, aktivister og andre aktører i eksilmiljøet for å stå i ledtog med disse statene (Esfandiari 2022; Michaelsen 2018, s. 252-253). Myndighetene har også karakterisert protestene som separatistiske. Det blir tolket som et forsøk på å isolere etniske opposisjonsgrupper fra øvrige deler av opposisjonen i en splitt og hersk-taktikk (Hoodashtian 2023).

Forklaringsmodellen iranske myndigheter tyr til er velkjent, og har blitt presentert ved tidligere protestbølger. Men selv om dette narrativet er manipulert, og en del av den pågående informasjonskrigen, er det liten tvil om at myndighetene anser aktiviteten til opposisjonelle eksiliranere som en trussel – både fordi den kan påvirke situasjonen i Iran, og fordi den kan øke det eksterne presset mot staten (se for eksempel Michaelsen 2018). Nå som den islamske republikken har vært truet på en måte man ikke har sett tidligere, er det all grunn til å tro at myndighetene har høy bevissthet om dette.

Eksilmiljøet har da også spilt en viktig rolle for protestbevegelsen – ikke som anstiftere og organisatorer, men gjennom å påvirke vestlig politikk og å skape oppmerksomhet og støtte for ønsket om regimeendring. Med muligheten til å kommunisere bredt internasjonalt har eksiliranere løftet frem budskapet fra innsiden av landet, noe som ble helt essensielt da regimet innførte internettbegrensninger (NBC News 2022; Von Oldershausen 2022). Et stort antall eksiliranere har også deltatt i protester og solidaritetsmarkeringer verden over. Noen av arrangementene har hatt flere titalls tusen deltakere (Hui 2022). Videre har persiskspråklige medier i utlandet, med sine gode kontakter i det iranske sivilsamfunnet (Udlændingestyrelsen 2023, s. 6), gitt en alternativ dekning av hendelsene til sitt publikum i Iran.

Den opplevde trusselen fra diasporaen kan ha blitt forsterket av at ulike eksilgrupper og aktører fremsto mer samlet enn tidligere, med et tydelig mål om å skape en enhetlig front mot regimet. Det ble også meldt om forsøk på å danne en slags opposisjonsallianse med prominente eksilfigurerer i spissen, blant andre Reza Pahlavi, Masih Alinejad, Hamed Esmaeilion og Nazanin Boniadi (Iran International 2023b). At dannelsen av slike nettverk og allianser har vært bekymringsfullt for iranske myndigheter er naturlig å tenke seg, ettersom diasporaen bestandig har vært svært splittet. Tilløpene til samhandling begynte imidlertid raskt å slå sprekker (Azizi 2023). Flere eksiliranere sier dessuten at de har blitt truet, trakassert og beskyldt for å være regimetro av andre aktører i diasporaen (Block 2023; Lennie 2023). Det hører også med til bildet at eksilopposisjonens lederfigurer ikke har klart å vinne sterk støtte i Iran.

Har iranske myndigheter skjerpet fokuset på regime-kritisk eksilaktivitet som følge av protestbevegelsen?

I månedene etter at protestene brøt ut, antok enkelte eksperter og vestlige etterretningstjenester at iranske myndigheter hadde trappet opp forsøkene på å overvåke og kontrollere det opposisjonelle eksilmiljøet. Dette skal ha skjedd som en direkte følge av det som foregikk inne i landet, og som en reaksjon på at eksiliranere mobiliserte støtte til protestbevegelsen (se for eksempel Berger & Dehganpisheh 2022; Cedoca 2023, s. 22-23, 38; Galizia 2023a). Ifølge Iran-

ekspert Sanam Vakil i Chatam House (gjengitt i Berger & Dehganpisheh 2022) handlet myndighetene ut ifra en tro om at protestviljen innenlands ville avta dersom de kunne tie eller «sende tydelige beskjeder» til diasporaen. Det ble meldt at deltakere i de store solidaritetsmarkeringene i Vesten ble filmet og fotografert, angivelig av folk tilknyttet iransk etterretning, og at demonstranter og nettaktivister ble truet. Truslene innbefattet familiemedlemmer i Iran (Abdelaziz 2023; Cedoca 2023, s. 22-23; VOA 2023). I tillegg har drapstrusler og planlagte operasjoner mot journalister i persiskspråklige medier vært en del av bildet (Abdul 2023).

Samtidig er det viktig å påpeke at kilder også før protestene rapporterte om økende iransk etterretningsvirksomhet i utlandet, inkludert digital overvåkning (se for eksempel Landinfo 2022b, s. 11). Noen kilder trekker heller ikke et klart skille mellom situasjonen før og etter september 2022, men viser til en oppskalering de siste to årene (se Harris, Mekhennet & Torbati 2022).

Det ligger i sakens natur at det er vanskelig måle intensiteten i denne typen virksomhet, i hvert fall i generell forstand. Den informasjonen vi har, gir likevel grunn til å tro at iranske myndigheter har opprettholdt høy årvåkenhet mot eksilmiljøet i Vesten og eskalert truslene mot bestemte grupper. Vi må også anta at etterretningstjenestene har fulgt nøye med på tilløpene til nye konstellasjoner og allianser i diasporaen. Det er heller ikke usannsynlig at de har forsøkt å trappe opp kartleggingen i takt med den brede mobiliseringen i Vesten. Langt flere eksiliranere, også personer som ikke har vært politisk aktive i diasporaen tidligere (se for eksempel Schrade 2022), har på ulike vis markert seg i protestbevegelsen. Tilsynelatende har mange også unnlatt å skjule hvem de er, noe som har gjort overvåkingsjobben enklere for myndighetene.

Samtidig kan nettopp den brede protestdeltakelsen og støtten tale imot at enhver regimekritiker har blitt fanget opp. Det har vært flere personer og mer aktivitet å følge med på, både i utlandet og i Iran, og det er derfor naturlig å spørre i hvilken grad regimet har maktet å gjennomføre en bred kartlegging. Spørsmålet berører flere sider ved Irans overvåkingskapasitet og -teknologi som vi ikke har sikker informasjon om (se for eksempel Kazemi & Mohajerin 2023 for en oppsummering av hva man vet og ikke vet om bruk av ansiktsgjenkjenningsteknologi i Iran).

Vestlige sikkerhetsmyndigheter melder om økende iransk etterretningsaktivitet

Flere etterretningstjenester i vestlige land har den seneste tiden bekreftet et økt press mot aktive regimemotstandere i eksil. Noen vektlegger utviklingen etter at protestene brøt ut, mens andre viser til en oppadgående trend før høsten 2022:

- I november 2022 informerte sjefen for den britiske sikkerhetstjenesten (MI5), Ken McCallum, om et økt trusselnivå for enkelte innbyggere med iransk

bakgrunn i Storbritannia. Uttalelsen blir omtalt som en «unprecedented public statement», ettersom britiske myndigheter i liten grad har gått offentlig ut med denne typen trusler fra Iran tidligere. Dette til tross for at det ikke er et nytt fenomen i Storbritannia (Galizia 2023a). McCallum betegnet de iranske etterretningstjenestene som sofistikerte motstandere, som enten bruker egne ansatte eller rekrutterer andre til å jobbe for seg (Holden 2022). Han karakteriserte også Iran som «the state actor that most frequently crosses into terrorism» (Galizia 2023a).

Mellom januar 2022 og februar 2023 skal britisk politi og MI5 ha avslørt 15 kidnappings- eller drapsforsøk på «fiender av regimet» bosatt i Storbritannia (Abdul 2023). Fem av forsøkene fant sted mellom november 2022 og februar 2023. Målene synes i hovedsak å være persiskspråklige journalister (se mer på s. 6) (Galizia 2023a).

- Den sveitsiske etterretningstjenesten (NDB) antok i november 2022 at trenden med å rekruttere eksiliranere til å overvåke regimemotstandere var oppadgående. NDB opplyste å ha indikasjoner på at Iran hadde intensivert etterretningsvirksomheten i Sveits (gjengitt av Schrade 2022).
- Det kanadiske etterretningsbyrået kunngjorde i november 2022 at de etterforsket flere troverdige drapstrusler fra Iran mot innbyggere i Canada. Dette skal være første gang byrået åpent har bekreftet flere pågående Iran-saker med denne alvorlighetsgraden (Burke & Tizhoosh 2022).
- Sjefen for Tysklands etterretningstjeneste, Thomas Haldenwang (gjengitt i VOA 2023), skal ha oppfordret eksiliranere om å være forsiktige med hva de la ut på sosiale medier under protestene. Ifølge Haldenwang var iranske myndigheter interessert i å identifisere deltakere i de store solidaritetsdemonstrasjonene i Berlin, og ved å publisere bilder på sosiale medier ble dette arbeidet lettere. Haldenwang fortalte også at iranske etterretningsagenter hyret folk til å filme og fotografere demonstrantene.

Videre opplyste tyske myndigheter i februar 2023 å ha «økende indikasjoner på mulig spionasje mot opposisjonelle enkeltpersoner og arrangementer» etter at protestene startet (Deutsche Bundesregierung 2023, s. 4; Reuters 2023).

- TV2 hadde i desember 2022 en reportasje om slektningene til Mahsa Amini som bor i Norge. De skal ha blitt tilbudt hemmelig identitet av Vest Politidistrikt (Kronheim 2022). I reportasjen uttalte seksjonslederen for kontraterror i PST, Hanne Blomberg, at de lenge har vært bevisste på iranske etterretningsoperasjoner i Norge. Ny teknologi og sosiale medier har utvidet mulighetene til å kartlegge, innfiltrere og true opposisjonelle i Norge og deres slektninger i Iran. Blomberg la til at Iran også har blitt mer brutal i sin etterretning de senere årene. På spørsmål om situasjonen hadde forverret seg etter at protestene startet, svarte hun:

I utgangspunktet ser ikke PST en stor endring i aktiviteten fra det iranske regimet mot opposisjonelle i Norge, men det er fordi vi allerede før

demonstrasjonene så at det var personer som potensielt kan være trusselutsatte [...]. Så hvis det er noen endring, er det at det iranske regimet har et kanskje enda større fokus på opposisjonelle i Vesten nå enn det de hadde tidligere (Blomberg, som sitert i Kronheim 2022).

Forverret trusselsituasjon for journalister i persiskspråklige medier

Ansatte i persiskspråklige nyhetstjenester i utlandet og deres familier i Iran har i mange år vært utsatt for trusler fra iransk etterretning. Årsaken er medienes kritiske dekning av forholdene i hjemlandet og evnen til å nå ut med et alternativt narrativ til folk i Iran.

Som tidligere rapportert (Landinfo 2021b, s. 20), har truslene mot journalister i disse mediene hatt en tendens til å øke etter dekning av bestemte hendelser, som for eksempel protestbølger. Allerede i slutten av oktober 2022, litt over en måned etter at protestene startet, kunngjorde iranske myndigheter sanksjoner mot Iran International, BBC News Persian og Deutsche Welle, og anklaget dem for å oppfordre til opptøyer og støtte terrorisme (Gritten 2022; Hanfeld 2022).

For Iran International nådde trusselnivået nye høyder i november 2022, med avdekking av konkrete og troverdige drapsplaner mot to enkeltjournalister og separate trusler mot andre ansatte. Situasjonen utløste et betydelig sikkerhetsoppbud utenfor TV-kanalens lokaler i Vest-London. Truslene eskalerte ytterligere frem mot februar 2023, da kanalen, etter råd fra britisk politi, valgte å stenge London-kontorene og flytte virksomheten til Washington D.C. Politiet kunne ikke lenger garantere for sikkerheten til de ansatte og andre som befant seg i området (Abdul 2023; Article 19 2023; Galizia 2023a; Gardner 2022).

Også en journalist i BBC Persian i London sier truslene mot henne økte etter september 2022. Rana Rahimpour, en av de mest profilerte programlederne for kanalen, er intervjuet i podkasten «Londongrad – Iran's Hit Squads». Her forteller hun at telefonlinjen hennes ble avlyttet etter at protestene startet, noe hun ikke hadde opplevd tidligere, og at truslene også involverte barna hennes. I podkasten kommer det frem at hun sluttet i jobben våren 2023, etter å vært ansatt siden 2008 (Galizia 2023a; Galizia 2023b).

Truslene mot medarbeidere i Deutsche Welles persiske tjeneste skal også ha tiltatt etter utbruddet av protestene. Det meldte Frankfurter Allgemeine Zeitung i november 2022 (Hanfeld 2022).

Trusler mot demonstranter og aktivister

Deltakere i demonstrasjoner og støttemarkeringer i Vesten, og personer som har spredt regimefiendtlig informasjon på sosiale medier, skal også ha mottatt trusler – i noen tilfeller også mot familiemedlemmer i Iran. Saken til Massa Kamari, en iransk kvinne bosatt i Frankrike, er omtalt av flere medier (Abdelaziz 2023; Huet 2023; Iran International 2023a). I desember 2022 skal hun ha blitt truet med at

foreldrene ville bli fengslet hvis hun ikke sluttet «å handle mot den islamske republikken». Kamari tok opp telefonsamtalen med mannen hun antok var en agent for Irans etterretningsdepartement, og lydfilen ble senere publisert på Twitter (gjengitt av Iran International 2023a).

Kamari er omtalt som aktivist og skal ha deltatt i demonstrasjoner i Frankrike. Angivelig var hun også aktiv på sosiale medier, hun fikk nemlig beskjed om å slutte å dele innlegg på Instagram som «oppmuntret folk i Iran til å holde protester». Foreldrene til Kamari skal ha blitt innkalt til Etterretningsdepartementet flere ganger. Da de til slutt innrettet seg og møtte opp, ble mobilene deres konfiskert. En av agentene skal da ha sendt melding til Kamari fra morens telefon og bedt henne ta kontakt, hvilket hun gjorde (Abdelaziz 2023; Iran International 2023a). I april fortalte Kamari til CNN (Abdelaziz 2023) at foreldrene var trygge, men at hun hadde minst mulig kontakt med dem for ikke å utsette dem for fare.

Andre eksempler fremgår av en NRK-artikkel publisert i februar 2023. Her forteller PST at iranere i Norge har blitt truet til taushet etter å ha postet bilder av slektninger som ble skadet i demonstrasjonene i Iran (Strand, Khorami & Skjeseth 2023).

Historier som dette indikerer at regimet ikke har tatt lett på eksiliraneres rolle i protestene, men forsøkt å stilne stemmer og kontrollere informasjonsflyten. Vi vet imidlertid ikke hvor representative disse opplevelsene er, og heller ikke hvor innflytelsesrike og aktive ofrene har vært. Dette kildematerialet er derfor lite egnet til å vurdere hva som skal til for å bli ansett som en trussel under den rådende politiske situasjonen, og om terskelen for å bli truet er lavere enn før protestene. I temanotatet som dekker tiden før protestene brøt ut, fremgår det at trusler, overvåking og dataangrep kan ramme en bredere krets av eksiliranere, ikke bare de mest kjente dissidentprofilene (se Landinfo 2022b, s. 23).

Det finnes for øvrig få skriftlige analyser av hvilke eksilprofiler som er mest utsatt for overvåking og trusler i det nåværende politiske klimaet. I mai 2023 publiserte imidlertid Cedoca² en rapport om overvåking av den iranske diasporaen, hvor flere kilder har blitt spurt om protestbølgen har påvirket denne aktiviteten. Ifølge talspersonen for The Campaign to Free Political Prisoners in Iran, Shiva Mahboobi, økte presset og truslene mot eksiliranere parallelt med angrepene på demonstrantene inne i Iran. Mahboobi kjente til flere aktivister i europeiske land som hadde blitt truet direkte via deres kontoer på sosiale medier. Flertallet av dem var «aktive på sosiale medier» og hadde deltatt i demonstrasjoner. De kunne for eksempel være «enkle aktivister på Instagram», som publiserte videoer av protestene. Mange var ikke nødvendigvis godt kjent, men ble likevel overvåket av regimet, ifølge Mahboobi (Cedoca 2023, s. 23).

² Cedoca er den belgiske landinformasjonsenheten.

I den samme Cedoca-rapporten uttalte for øvrig en ekspert på cybersikkerhet at han ikke hadde sett bevis på at myndighetene faktisk «gikk etter» demonstranter i utlandet. Han var imidlertid sikker på at de samlet informasjon om det som foregikk i eksilmiljøet, inkludert bilder og videoer av protestdeltakere (Cedoca 2023, s. 22).

Har regimekritikere i eksil opplevd reaksjoner ved retur til Iran etter at protestene brøt ut?

Landinfo har lite informasjon om hvorvidt iranere som har markert seg i protestbevegelsen utenfor Iran, har blitt utsatt for reaksjoner ved retur til hjemlandet. Det gjelder enten det dreier seg om asylsøkere eller personer med statsborgerskap eller annen oppholdstillatelse i landet de reiser fra. Temaet er i liten grad omtalt i den internasjonale mediedekningen. Det finnes riktignok flere eksempler på at idrettsutøvere har fått problemer etter hjemkomst fordi de har uttrykt støtte til protestene under idrettsarrangementer i utlandet (IranWire 2022; Younespiour 2022; Ziabari 2023). Generelt er det også stor oppmerksomhet rundt iranere med dobbelt statsborgerskap som besøker hjemlandet, ettersom de kan bli brukt som forhandlingskort med Vesten (USIP 2023). Vi har imidlertid ikke sett konkrete saker som knyttes til protestbevegelsen.

Videre har vi få indikasjoner på at iranske myndigheter har gjort systematiske grep for å skjerpe innreisekontrollen. I temanotatet *Mottagelse og behandling av returnerte asylsøkere* fra januar 2021 (Landinfo 2021a) har vi belyst ordinære innreiseprosedyrer ved frivillig eller tvangsbasert retur etter avslag på asylsøknad. De som returnerer med laissez-passer eller med politieskorte, kan forvente å bli tatt inn til et kort avhør på flyplassen (s. 21, 23). Dersom det er mistanker om ulovlig aktivitet, kan mobiltelefon og SoMe-kontoer bli sjekket, og man kan bli bedt om å komme til nye avhør. Inndragelse av pass kan også forekomme (s. 24, 25).

Borgere som reiser hjem frivillig med gyldige pass, kan bli rammet av lignende kontroller og reaksjoner hvis de på en eller annen måte er i myndighetenes søkelys. Dette inkluderer sjekk av mobiltelefon og SoMe-kontoer, selv om det ikke skjer systematisk (Landinfo 2021a, s. 25, 26). Et viktig poeng i notatet er at dersom iranske myndigheter har fanget opp noe om en borgers utenlandsaktivitet, eller personen har noe uoppgjort med myndighetene, er det grunn til å tro at de vil foreta seg noe (s. 28). Notatet poengterer også at personer som er tilknyttet miljøer i utlandet som er interessante for myndighetene, kan bli forsøkt presset til å bli informanter (s. 15-16, 30).

I arbeidet med denne responsen har vi spurt to kilder om det er innført endringer i disse innreiseprosedurene. Vi har også spurt om de kjenner til reaksjoner mot

aktive regimekritikere som har returnert fra vestlige land etter utbruddet av protestene. Ifølge en troverdig kilde vi kontaktet i januar 2023 (samtale og e-post), var det kun rapportert om sjekking av mobiltelefoner på flyplassen. Kilden hadde også hørt om slike tilfeller gjennom bekjente, men nevnte ikke om de rammede var aktive regimekritikere eller ofre for tilfeldige stikkprøver. Kilden hadde ikke hørt om andre tiltak som indikerte skjerpet innreisekontroll, og påpekte helt generelt at det er langt enklere å returnere til Iran enn å forlate landet. Det er uklart om vedkommende mente at sjekking av mobil var noe nytt, eller om dette nå skjedde hyppigere enn tidligere.

En juridisk ekspert opplyste på samme tid (e-post januar 2023) at han ikke kjente til noen som hadde blitt utsatt for reaksjoner ved retur. Han hadde heller ikke kjennskap til skjerpet innreisekontroll. På grunnlag av uttalelser fra tyske sikkerhetsmyndigheter om forsøk på å identifisere deltakere i Berlin-demonstrasjonene (se s. 5), ville han imidlertid ikke utelukke represalier fra den iranske staten.

I en rapport fra mars 2023 viser Udlændingestyrelsen (2023, s. 26) til en høringsuttalelse fra det danske utenriksdepartementet om returer til Iran. Ifølge høringsuttalelsen, som ble gitt i januar 2023, har det ikke vært noen endringer i innreiseprosedyrer etter at protestbølgen startet. Dansk UD understreker at det ikke kan utelukkes at personer blir tatt til side ved passkontrollen, eller at mobiltelefoner og/eller kontoer på sosiale medier blir sjekket. De påpeker imidlertid at dette også var tilfellet før september 2022.

I sin rapport fra mai 2023 gjengir Cedoca (2023, s. 36-37) fire kilders vurderinger av om opprøret har påvirket, eller kan komme til å påvirke, behandlingen av returnerte.³ Per november 2022, da informasjonen ble gitt, hadde ingen av kildene konkrete eksempler på arrestasjoner, men de uttrykte bekymring for mulig risiko ved retur. To visste om folk som hadde returnert uten problemer, og én kjente til at personer hadde måttet fylle ut ulike skjemaer og erklæringer, slik som spørreskjema om årsaken til reisen, detaljert kontaktinformasjon i Iran og erklæring om å ikke delta i demonstrasjoner.

I vurderingen av potensiell risiko fremhevet Cedocas kilder elementer som den returnertes profil, hvilke konkrete aktiviteter han/hun har deltatt i, og om vedkommende har dobbelt statsborgerskap eller ikke. Én kilde hevdet at de som har organisert demonstrasjoner, vil få problemer, og var samtidig urolig for alle som reiser hjem til Iran etter å ha deltatt i slike arrangementer. Flere nevnte også myndighetenes bekymring for at spioner eller kollaboratører kan være blant returnerte eller besøkende, og én understreket sårbarheten til de som har vært i kontakt med andre lands myndigheter eller media. Det ble også påpekt at personer

³ To av kildene er betegnet som eksperter på cybersikkerhet i Iran, én er menneskerettighetsekspert i en internasjonal NGO, og den siste er talsperson for The Campaign to Free Political Prisoners in Iran.

med dobbelt statsborgerskap kan bli brukt som forhandlingskort med Vesten (Cedoca 2023, s. 36-37, 39).

Cedocas rapport dekker perioden fra 1. mars 2020 til 30. mars 2023. Innenfor dette tidsrommet har de ikke funnet informasjon som tyder på at returnerte asylsøkere har fått problemer med myndighetene etter hjemkomst. Cedoca understreker samtidig at det er få tvangsreturer fra europeiske land og knapt med tilgjengelig data om denne gruppen (Cedoca 2023, s. 25-26, 31, 38).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

Abdelaziz, Salma (2023, 23. april). These Iranian activists fled for freedom. The regime still managed to find them. *CNN*. Tilgjengelig fra <https://edition.cnn.com/2023/04/21/europe/iran-paris-dissidents-mime-intl/index.html> [lastet ned 12. juni 2023].

Abdul, Geneva (2023, 18. februar). UK-based Iranian TV channel moves to US after threats from Tehran. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/media/2023/feb/18/uk-iranian-tv-channel-moves-us-threats-tehran> [lastet ned 22. mars 2023].

Article 19 (2023, 21. februar). UK: Islamic Republic's oppression beyond borders risks journalists' lives. *Article 19*. Tilgjengelig fra <https://www.article19.org/resources/uk-islamic-republics-oppression-beyond-borders-journalists-lives/> [lastet ned 23. mars 2023].

Azizi, Arash (2023, 10. mai). *After a failed coalition effort, where is the Iranian opposition headed?* [blogg]. Washington D.C.: Atlantic Council. Tilgjengelig fra <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/iransource/after-a-failed-coalition-effort-where-is-the-iranian-opposition-headed/> [lastet ned 23. juni 2023].

Berger, Miriam & Dehganpisheh, Babak (2022, 16. november). Iran targets Iranian journalists abroad as it faces uprising home. *The Washington Post*. Tilgjengelig fra

- <https://www.washingtonpost.com/world/2022/11/16/iran-targets-iranian-journalists-abroad-it-faces-uprising-home/> [lastet ned 22. mars 2023].
- Block, Daniel (2023, 22. april). 'I'll Burn You Alive'. *Politico*. Tilgjengelig fra <https://www.politico.com/news/magazine/2023/04/22/iran-diaspora-harassment-00092598> [lastet ned 9. juni 2023].
- Burke, Ashley & Tizhoosh, Nahayat (2022, 19. november). Spy agency investigating 'credible' death threats from Iran against individuals in Canada. *CBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.cbc.ca/news/politics/csis-iran-threats-1.6656753> [lastet ned 22. mars 2023].
- Cedoca, Belgia (2023, 10. mai). *IRAN. Surveillance van de diaspora door de Iraanse autoriteiten. [IRAN. Iranske myndigheters overvåking av diasporaen]*. Brussel: Cedoca. Tilgjengelig fra https://www.cgrs.be/sites/default/files/rapporten/coi_focus_iran_surveillance_van_de_diaspora_door_de_iraanse_autoriteiten_20230510.pdf [lastet ned 13. juni 2023].
- Deutsche Bundesregierung (2023, 8. februar). *Drucksache 20/5595. Antwort der Bundesregierung auf die Kleine Anfrage der Abgeordneten Martina Renner, Nicole Gohlke, Gökay Akbulut, weiterer Abgeordneter und der Fraktion DIE LINKE*. Berlin: Deutscher Bundestag. Tilgjengelig fra <https://dserver.bundestag.de/btd/20/055/2005595.pdf> [lastet ned 29. juni 2023].
- Esfandiari, Golnaz (2022, 23. november). The Farda Briefing: Iranian Officials Claim Foreign Enemies Are Plotting A Civil War; Analysts Say Tehran Is To Blame. *RFE/RL*. Tilgjengelig fra <https://www.rferl.org/a/farda-briefing-protest-civil-war-officials-blame-foreign-enemies/32145287.html> [lastet ned 24. november 2022].
- Galizia, Paul Caruana (2023a, 2. mai). *Londongrad: Iran's Hit Squads - episode 1: Threat to Life* [Podkast]. Tilgjengelig fra <https://shows.acast.com/londongrad/episodes/episode-one-threat-to-life> [lastet ned 18. juni 2023].
- Galizia, Paul Caruana (2023b, 23. mai). *Londongrad: Iran's Hit Squads - episode 4: The State* [Podkast]. Tilgjengelig fra <https://shows.acast.com/londongrad/episodes/londongrad-irans-hit-squads-episode-4-the-state> [lastet ned 18. juni 2023].
- Gardner, Frank (2022, 25. november). Iran protests: Armed Met Police guard Iranian journalists facing death threats. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/uk-63761628> [lastet ned 29. juni 2023].
- Gritten, David (2022, 8. november). Iran International: TV channel says Iran threatened UK-based journalists. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-63554305> [lastet ned 12. juni 2023].
- Hanfeld, Michael (2022, 28. november). Iran bedroht Mitarbeiter der Deutschen Welle. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*. Tilgjengelig fra <https://www.faz.net/aktuell/feuilleton/medien/iranisches-regime-bedroht-mitarbeiter-der-deutschen-welle-18495413.html> [lastet ned 22. mars 2023].
- Harris, Shae; Mekhennet, Souad & Torbati, Yeganeh (2022, 1. desember). Rise in Iranian assassination, kidnapping plots alarms Western officials. *The Washington Post*. Tilgjengelig fra <https://www.washingtonpost.com/world/2022/12/01/iran-kidnapping-assassination-plots/> [lastet ned 12. juni 2023].
- Holden, Michael (2022, 16. november). British spy chief: Iran tried 10 times to kidnap or kill UK-linked individuals. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/uk/british-spy-chief-iran-has-tried-10-times-kidnap-or-kill-uk-based-individuals-2022-11-16/> [lastet ned 22. mars 2023].

- Hoodashtian, Ata (2023, 7. februar). *The Fractured Opposition to the Islamic Regime*. Washington D.C.: Fikra Forum, Washington Institute for Near East Policy. Tilgjengelig fra <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/fractured-opposition-islamic-regime> [lastet ned 9. juni 2023].
- Huet, Louise (2023, 9. januar). «Ils font tout pour nous faire taire», la diaspora iranienne face aux pressions du régime. *Radio France Internationale*. Tilgjengelig fra <https://www.rfi.fr/fr/moyen-orient/20230109-ils-font-tout-pour-nous-faire-taire-la-diaspora-iranienne-face-aux-pressions-du-r%C3%A9gime> [lastet ned 23. mars 2023].
- Hui, Sylvia (2022, 12. oktober). 'I'm with women': Iranians abroad join protests against government. *The Christian Science Monitor*. Tilgjengelig fra <https://www.csmonitor.com/World/Europe/2022/1012/I-m-with-women-Iranians-abroad-join-protests-against-government> [lastet ned 26. april 2022].
- Iran International (2023a, 7. januar). Iranian Regime Agents Threaten Dissident Expats In Europe. *Iran International*. Tilgjengelig fra <https://www.iranintl.com/en/202301063775> [lastet ned 22. mars 2023].
- Iran International (2023b, 10. februar). Prominent Iranian Opposition Figures Pledge Unity, Urge World Support. *Iran International*. Tilgjengelig fra <https://www.iranintl.com/en/202302109922> [lastet ned 23. juni 2023].
- IranWire (2022, 1. desember). Members Of Iran's Beach Football Team Sacked Over Protests. *IranWire*. Tilgjengelig fra <https://iranwire.com/en/sports/110696-members-of-irans-beach-football-team-sacked-over-protests/> [lastet ned 18. juni 2023].
- Kazemi, Melody & Mohajerin, Azin (2023, 28. mars). *Surveillance and Secrecy: Examining Iran's Claims on the Use of Facial Recognition for Social Control*. [s.l.]: Filterwatch. Tilgjengelig fra <https://filter.watch/en/2023/03/28/surveillance-and-secrecy-examining-irans-claims-on-the-use-of-facial-recognition-for-social-control/> [lastet ned 30. juni 2023].
- Kronheim, Erica Hvedding (2022, 12. desember). Ble tilbudt hemmelig identitet. *TV2*. Tilgjengelig fra <https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/ble-tilbudt-hemmelig-identitet/14993161/> [lastet ned 22. mars 2023].
- Landinfo (2021a). *Iran: Mottagelse og behandling av returnerte asylsøkere*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2021/01/Iran-temanotat-Mottagelse-og-behandling-av-returnerte-asylsokere-.pdf> [lastet ned 25. april 2023].
- Landinfo (2021b, 23. november). *Iran: Reaksjoner mot regimekritiske eksiliraneres familiemedlemmer i Iran*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2021/11/Temanotat-Iran-Reaksjoner-mot-regimekritiske-eksilborgeres-familiemedlemmer-23112021.pdf> [lastet ned 12. juli 2022].
- Landinfo (2022a, 17. desember). *Iran: Protestbevegelsen per 15. desember*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2022/12/Respons-Iran-Protestbevegelsen-per-15-desember-17122022.pdf> [lastet ned 1. juni 2023].
- Landinfo (2022b, 28. november). *Iran: Reaksjoner mot iranere i eksil*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2022/11/Temanotat-Iran-Reaksjoner-mot-iranere-i-eksil-28112022.pdf> [lastet ned 26. april 2023].
- Lennie, Soraya (2023, 25. mars). Why does the Iranian opposition continue to support a failed approach? *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <https://www.middleeasteye.net/opinion/isolating-iran-opposition-failed-approach> [lastet ned 9. juni 2023].

- Michaelsen, Marcus (2018). Exit and voice in a digital age: Iran's exiled activists and the authoritarian state. *Globalizations*, 15(2), 248-264. Tilgjengelig fra <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14747731.2016.1263078?scroll=top&needAccess=true> [lastet ned 31. august 2021].
- NBC News (2022, 2. desember). Iranian Diaspora Turns To Social Media To Amplify Voices Of Protesters. *NBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.youtube.com/watch?v=xinHeujEAUs> [lastet ned 26. april 2023].
- Reuters (2023, 11. februar). Germany sees increase in Iranian spying since protests, Welt am Sonntag reports. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/middle-east/germany-sees-increase-iranian-spying-since-protests-welt-am-sonntag-2023-02-11/> [lastet ned 23. mars 2023].
- Schrade, Maria-Elisa (2022, 29. november). Der lange Arm von Teheran reicht bis nach Basel. *Bz*. Tilgjengelig fra <https://www.bzbasel.ch/basel/basel-stadt/sicherheit-der-lange-arm-von-teheran-reicht-bis-nach-basel-ld.2378405> [lastet ned 22. mars 2023].
- Strand, Tormod; Khorami, Aida & Skjeseth, Heidi Taksdal (2023, 26. februar). Iransk etterretning tar seg inn i mobiltelefoner i Norge. *NRK*. Tilgjengelig fra <https://www.nrk.no/norge/iransk-etterretning-tar-seg-inn-i-mobiltelefoner-i-norge-1.16308804> [lastet ned 23. mars 2023].
- Udlændingestyrelsen (2023, mars). *Iran: Protests 2022-2023*. Næstved: Udlændingestyrelsen. Tilgjengelig fra https://us.dk/media/10580/loi_brief_report_iran-protests-2022-2023.pdf [lastet ned 25. april 2023].
- USIP, dvs. United States Institute of Peace (2023, 26. mai). *Profiles: Detainees in Iran*. Washington D.C.: USIP. Tilgjengelig fra <https://iranprimer.usip.org/blog/2016/jul/25/dual-nationals-and-foreigners-held-iran> [lastet ned 30. juni 2023].
- VOA, dvs. Voice of America (2023, 4. januar). اختصاصی تلاش وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی برای جلوگیری از تجمعات ایرانیان در اروپا ۱۴ دی ۱۴۰۱ [The Islamic Republic of Iran's Ministry of Intelligence attempts to prevent Iranian gatherings in Europe]. *VOA*. Tilgjengelig fra <https://ir.voanews.com/a/voa-exclusive-islamic-republic-attempts-prevent-protests-europe/6903879.html> [lastet ned 22. mars 2023].
- Von Oldershausen, Sasha (2022, 7. oktober). How Iranians in New York Are Helping the Protests Abroad. *The New York Times*. Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/2022/10/07/nyregion/iranian-americans-protests.html> [lastet ned 9. juni 2023].
- Younespiour, Payam (2022). Iranian Athletes Face Death, Arrest, Heavy Sentences. *IranWire*. Tilgjengelig fra <https://iranwire.com/en/sports/111255-iranian-athletes-who-join-stir-face-death-arrest-heavy-sentences/> [lastet ned 18. juni 2023].
- Ziabari, Kourosh (2023, 15. desember). *Iranian Celebrities Who Back the Protest Movement Face the Regime's Wrath*. [s.l.]: Democracy for the Arab World Now (DAWN). Tilgjengelig fra <https://dawnmena.org/iranian-celebrities-who-back-the-protest-movement-face-the-regimes-wrath/> [lastet ned 18. jui 2023].

Muntlige kilder

Troverdig kilde. Samtale 10. januar 2023 og e-post 15. januar 2023.

Juridisk ekspert. E-post 10. januar 2023.

© Landinfo 2023

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.